

סוגרת שבוע || 3.5 שקלים לתות? יצאתי לבדוק למה הפרי הזה כל כך יקר

שבעה תותים גדולים ויפים, שנמכרו בקופסה קטנטנה, עלו לי 25 שקלים ■ לחקלאים יש הסבר מנומק למחירים הגבוהים — אבל יש עוד סיבה, משמעותית לא פחות, שעליה לא מדברים

ענת ג'ורג'י 07.01.2022 06:09

עד לפני כמה שנים לא הבנתי מה אנשים מוצאים בתותים. לא אהבתי את המתיקות החמצמצה של הפרי האדום, וגם לא את המרקם המחוספס שלו. אלא שאז, בלי סיבה מיוחדת, משהו השתנה, התמכרתי לטעם והסכמתי לשלם עבור תות עסיסי כמעט כל מחיר, רק כי לא עמדתי בפיתוי.

לפני כמה שבועות, למשל, שילמתי 25 שקל לשבעה תותים גדולים ויפים שנמכרו בקופסה קטנטנה. 3.5 שקלים לתות שדה אחד. בשבוע שלאחר מכן כבר הציע לי הירקן לקנות שתי קופסאות קטנות תמורת 40 שקל. הסכמתי כי חשבתי שזאת עסקה משתלמת, בהתחשב במחירי השוק. אלא שחלק מהתותים לא שרדו יותר מיומיים במקרר, והושלכו לפח בצער רב, מה שהפך את ההחלטה שלי ליקרה מאוד.

מאז גיליתי שהמחירים ירדו מעט. ליתר דיוק, הקופסאות גדלו פי שניים והמחיר עלה בשיעור נמוך יותר. משום מה ברוב המקומות לא כותבים מה המחיר לק"ג אלא רק לקופסה, אבל חישוב מהיר מגלה כי מחיר הפרי כיום נע בין 60 ל-80 שקל לק"ג. כשסיפרתי על כך לאורי רבינוביץ', מגדל תותים ותיק ממושב צופית שבשרון, הוא טען שלא הייתי צריכה למהר ולקנות את התותים כבר בתחילת העונה. "אנשים התגעגעו לפרי אחרי חצי שנה שבה הוא לא היה על המדפים, והם מסתערים עליו", אמר, "אבל בהתחלה ההיצע מוגבל מאוד, ולכן המחירים בשמים. אחר כך הם יורדים בהדרגה".

בין 80 ל-100 חקלאים בישראל מגדלים תותים, בשטח כולל של 4,000 דונם. השדה של רבינוביץ', שנחשב לאחד הוותיקים שבהם, משתרע על 70 דונם, ושלשום ניתן היה לראות בין השתילים הרבים תותים שכבר היו מוכנים לקטיפה, ולצדם באותו שתיל כמה תותים ירקרקים שנמצאים לקראת הבשלה. זן "אילן" המתקתק והגדול יותר תופס שטח נכבד בשדה בגלל הפופולריות שלו בשווקים בתקופה הזאת, ולצדו גדל זן "מלאך" הוותיק, שטעמו מזכיר את התותים של פעם, אבל הוא משווק כיום בכמויות קטנות. באמצע נמצאת ערוגה לא גדולה של תותים ורדרדים-לבנים, מזן שנקרא באופן לא רשמי "שלג", שנוצר לפני כמה שנים כמוטציה ביפן, והתגלגל משם לכל העולם. במכון וולקני מנסים להתאים את הזן לאקלים המזרח-תיכוני, כרגע לא בהצלחה גדולה. "זה זן ניסיוני ועוד צריכים לעבוד עליו", מסביר רבינוביץ', שמוכר אותו ישירות לצרכן במחיר הגבוה מזה של הזנים האדומים.

לפי רבינוביץ', ההסבר למחירים הגבוהים טמון בקצב שבו מתפתח הפרי עד להבשלה. זרעי התות נשתלים במהלך ספטמבר, תלוי בזן, והקטיפה נעשה בגלים מנובמבר עד סוף מאי. סך כל תוצרת התותים בישראל מסתכמת בכ-7 טונה לדונם, בכל העונה. הבעיה, לדברי רבינוביץ', טמונה בכך שההבשלה של הפרי מתרחשת בגלים. "בנובמבר מתחיל הקטיפה, והתוצרת היא כ-40 ק"ג לדונם בממוצע", הוא אומר. "בדצמבר הביקושים מגיעים לשיא, והתוצרת גדלה לכ-250 ק"ג לדונם. בינואר היא מגיעה כבר ל-750 ק"ג פרי לכל דונם, ובין פברואר למאי התוצרת החודשית הממוצעת היא 1.5 טונה לדונם". משמעות הדבר היא שבזמן שהביקושים נמצאים בשיא, ההיצע קטן, והמחירים יכולים

להגיע בהתחלה ל-130 שקל לק"ג. עם הזמן ההיצע גדל, המחיר מתחיל לרדת, עד שבמאוס הוא מגיע ל-15 שקל לק"ג, אבל גם איכות התות, שזקוק לקור כדי שזה יגן עליו ממזיקים, נפגעת.

ניר דאי, חוקר במכון וולקני שחוקר שנים רבות את התותים, מפתח זנים חדשים ומכונה ד"ר תות, מעלה עוד סיבה למחירים הגבוהים. לדבריו, יש חקלאים שמקדימים את השתילה כדי לקבל תוצרת רבה יותר בנובמבר, כך שבתחילת העונה הם מצליחים לייצר כמות גדולה של תותים, אבל אז השתיל מפסיק להניב פרי עד הגל הבא, ולמעשה יש הפסקה בייצור — מה שמגביר את המחסור בפרי ומעלה את המחיר. "אם החקלאים ישתלו בזמן ויאפשרו לצמח להניב פרי כדרך הטבע, גלי ההבשלה יהיו פחות קיצוניים והתוצרת תזרום בגלים קטנים יותר וללא הפסקה", אומר דאי.

רבינוביץ' מכיר את התופעה, אך טוען כי מדובר בהיקפים קטנים. "מבחינת החקלאי, הגביע הקדוש הוא לצאת עם המון פרי בזמן שהביקושים בשיא והמחירים גבוהים, ואז הוא ממלא את הכיסים בכסף", הוא אומר, "אז יש כאלה שמנסים להקדים את השתילה".

סחורה פיראטית מעזה

מה יש בפרי הקטן שגורם לאנשים לשלם עבורו גם 100 שקל לק"ג בתחילת העונה? מבחינתי הטעם וצבע האדום הבוהק הם אלה שעושים את העבודה, וגם הערכים הבריאותיים הרבים. אבל דאי מאמין שכוח המשיכה שלו טמון דווקא בקומפוזיציה המיוחדת של הריחות שיש בו, שמורכבת מ-300 סוגי ריח ברמות השפעה שונות. "ילדים אוהבים את הפרי במיוחד, והם לוחצים על ההורים לקנות אותו", מספק רבינוביץ' הסבר נוסף.

התות שייך למשפחת הוורדנים, יחד עם פטל, אגס, משמש, שקד ודובדבן. לפי הערכות, התות בצורתו הנוכחית נוצר לפני 250 שנה בארמון ורסאי שבצרפת, וליתר דיוק בגנים הבוטניים של המלך לואי ה-15. "נעשתה אז הכלאה ספונטנית בין שני זני תות בר, שיצרו פרי מעניין", אומר דאי. רק כעבור כ-200 שנה הגיע התות לארץ הקודש. הזנים הראשונים בארץ היו זני קליפורניה, משם הם הגיעו. "אלה היו זנים שנשתלו מאוחר, ולכן בעבר ניתן היה לקנות תותים רק בתחילת פברואר", אומר דאי.

אווה אייזיק, שהיתה חוקרת במכון וולקני, החליטה לעשות קפיצת מדרגה ופיתחה בשנות ה-80 זנים ששתילתם מוקדמת יותר. "אלה היו זנים פחות טובים ופחות סחירים", אומר דאי. ב-1996 כבר יצרה אייזיק סדרה של ארבעה זנים שהיו מסחריים וטובים. כיום גדלים בארץ כ-20 זנים, מהם שמונה פופולריים יותר. לדברי דאי, ההבדל בין הזנים טמון במועד השתילה המתאים לו, ומעבר לזה, לכל זן יש חסרונות ויתרונות והחקלאים בוחרים את מה שמתאים להם.

כך או כך, כל זני התות שנמכרים בישראל מבוססים על ייצור מקומי, מה שמסביר, אולי יותר מהכל, את המחירים הגבוהים. למעשה, משרד החקלאות לא מאשר לייבא תותים לישראל, וגם אין יצוא. החקלאים הישראליים אמנם ייצאו תותים לאירופה עד 2008, ושיווקו בארץ רק את השאריות, כפי שסיפר בכנות אחד החקלאים, אבל התחרות שם התגברה, המחירים ירדו ולהם כבר לא השתלם לייצא.

אין ספק שיבוא ממדינות שכנות יגביר את ההיצע ויוריד את המחיר לצרכן, בוודאי בתחילת העונה. אלא שמבחינת החקלאים מדובר בפגיעה אנושה בענף. "זה אולי יעזור לצרכנים, אבל בשנה שלאחר מכן לא יהיו פה יותר מגדלי תותים", אומר רבינוביץ'. "אני שומע קמעונאים שאומרים 'אז שהמדינה תיתן פרמיות לחקלאים ותפתח את השוק ליבוא'. ואני משיב, אז בבקשה, שתיתן, כי בלי זה לחקלאים

לא ישתלם לגדל יותר את הפרי". כבר היום החקלאים מתמודדים עם תחרות פיראטית של סחורה שמגיעה מעזה, מתויגת כישראלית ונמכרת בשווקים הפתוחים בחצי מחיר, בלי פיקוח על הריסוס וגם לא על איכות המים שבהם משקים את הגידולים.

מה עדיף — מחירים טובים לצרכנים או שמירה על החקלאות המקומית? רבינוביץ' אומר שלו זה כבר לא כל כך משנה. השדה שהוא שוכר נמצא בשטח השיפוט של עיריית כפר סבא, וייעודו שונה למגורים. "יש פה תוכניות לבניית 12 אלף דירות. אני מאמין שבקרוב ייקחו ממני את השטח", הוא אומר. ואז מה? "אז אצא לפנסיה, אני כבר בן 62, והילדים שלי בכל מקרה לא מתכוונים להמשיך בתחום. איזה עתיד כבר יש פה לחקלאות?"